

NOTĂ PRELIMINARĂ.

Acest volum a fost început pentru publicarea actelor românești, de un cuprins cu deosebire interesant, pe care le-am găsit în vara anului 1901 în Archivele de Stat din Buda¹. La publicarea lor am lăsat la o parte indicația provenienței, pentru că ele fac parte numai din două fonduri, ce trebuiau semnalate o singură dată: Archiva episcopului neunit pentru Romîniî din Ardeal, Dionisie Novacovicî, și documentele privitoare la epoca lui Gheorghe Rákóczy.

Pentru lămurirea cuprinsului aceloră dintre ele care avea legătură cu politica străină a Domnilor noștri din veacul al XVII-lea, am întreprins studiile al căror rezultat e Prefața. În ea se dă, pe basa izvoarelor tipărite — dar întrebuițate numai în parte — și a celor ce nu fusese încă puse în circulație științifică — o privire asupra legăturilor Țerii-Românești și Moldovei cu Ardealul vecin de la moartea lui Mihaî Viteazul până la dispariția principatului maghiar de peste munți.

Din bogatul material inedit ce am putut să întrebuițez, am renunțat a publică vre-odată cea mai mare parte, care nu mi s'a părut că merită alt ceva decît utilisarea. Cele mai însemnate scrisori și acte aũ fost adause însă la basa lucrării, ca documente auxiliare.

Între ele un loc mare îl ocupă fragmentele din corespon-

¹ Cu prilejul șederii mele în Budapesta, mi s'a semnalat de d. Ferenczy Zoltán, profesor la Universitatea de acolo și director al Bibliotecii universitare, existența la Cluj, în Bibl. Museului ardelean, a documentelor romîne și slave, din care reproducem câteva aici.

dența olandesă la Constantinopol, pe care am cercetat-o în întregime, luînd copie din tot ce ne privește, de aproape sau de departe. Cel d'întăiu Trimis comercial al Statelor Generale pe lîngă Poartă a fost Cornelis Haga, care-și începu funcțiile de ambasador încă din epoca Movileștilor. De și plătit mai bine decît, cu puțin timp în urmă, colegul său engles, el căuta să-și crească veniturile, ajutînd nevoile sau ambițiile «Grecilor» din cari se făceau patriarhii și Domniî. Se cunosc legăturile lui cu Chiril Lucari, care, ocupînd Scaunele din Alexandria și Constantinopol, nu se sfi să arăte o simpatie deosebită pentru calvinism. Pe cînd, ca patriarh alexandrin, el era silit să-și caute hrana în Țara-Românească, el scria din această «Valachie», la 9 Septembrie 1613, din preajma lui Radu Mihnea decî, «prea-puternicelor și prea creștinelor dumnealor Statelor-Generale confederate ale provinciilor Flandrei», vorbindu-le de vechia lui dragoste pentru țara lor. Admirînd lupta pentru libertate și lege pe care o dusesese compatrioții lui Haga, el își arată bucuria pentru pacea ce s'a ajuns a se încheia și sfîrșește cu lauda ambasadorului prieten și cu nesfîrșite complimente, între care samănă cuvinte grecești.

Pentru timpurile d'întăiu însă n'avem în corespondența lui Haga, păstrată în Archivele de Stat olandese, decît numai vre-un act rătăcit din greșeală printre altele mai târzii. Se află însă, în posesiunea unei familii de acolo, scrisori ale Trimisului, de pe vremea cînd el ajuta pentru bani pe Domniî și «Domnișorii» din neamul Movileștilor¹. În timpul cit am stat în Olanda, n'am putut să văd această corespondență particulară. Semnalînd lucrul la întoarcere Academiei Romîne, știu că s'a făcut o intervenire prin Legația romînă din Haga, dar pînă acum nu s'a primit nimic din copiile dorite.

Pe lîngă aceste documente ajutătoare, în sfîrșit, am adaus altele, găsite mai târziu printre hîrțile mele. Și, cercetînd apoi actele interne păstrate la Academia Romînă, am cules din ele informațiile nouă ce se dau la «Addenda».

¹ Cf. și Iorga, *Acte și fragm.*, I, p. 191.

Aș fi putut crește acestea din urmă prin lucrurile găsite acum chiar în Colecția de documente a așezământului Sf. Spiridon la Iași. Dar ele erau prea numeroase, și unele din ele prea însemnate, pentru a le arunca astfel în anexele unui volum, și socot că e mai bine a începe cu dînsele volumul V din această publicație.

Cetitorul va judeca și după ce i se dă astăzi dacă această colecție răscumpără prin foloasele ce aduce cheltuiala făcută de Ministerul de Instrucție cu dînsa. Țin să declar că, în ce mă privește pe mine, această cheltuială nu întrece, pentru copie, orînduire, adnotare, sau pentru redactarea studiilor din Prefețe, suma de cincizeci de lei de coală. Și acești bani își găsesc mai totdeauna întrebuițarea în călătoriile de studii, care aduc descoperirea de izvoare nouă.

Dacă însă Statul român ar putea asigura profesorilor universitari mai mult decît hrana zilnică, sau dacă m'aș găsi în stăpînirea unei averi personale, aș renunța firește și la această plată.

N. IORGA.
